

РАЙНЕР МАРИЯ РИЛКЕ
ДО МАРИНА ЦВЕТАЕВА

Актуално: Валмон пар Глион
С/Терите (Во), Швейцария

3 май 1926 г.

Скъпа поетесо,

В този час държа в ръцете си препълненото с бушуващо чувство писмо на Борис Пастернак, което безмерно ме развълнува. Целият трепет и благодарността, събудени в мен от това писмо, би трябвало – така разбирам от неговите редове – да бъдат отправени най-напред към Вас и едва тогава, чрез Вас, да намерят пътя към него! Двете

книги (отпечатаните последни мои произведения), които ще получите след това писмо, са за Вас, те Ви принадлежат.

Ще изпратя още два екземпляра, доколкото изобщо разполагам с такива: тези вторите нека бъдат предадени на Борис Пастернак*, ако цензурата го допусне. Толкова съм разтърсен от изобилието и силата на неговата обич, че за днес не бих могъл да добавя нищо повече, изпратете обаче добавения лист от мое име на приятеля ми в Москва! Като поздрав! Нужно ли е да разказвам? Известно Ви е, че имам честта да смятам за свой истински приятел бащата на Борис, Леонид О. П., още от пребиваването ми в Москва (преди повече от 26 години). След дълго, дълго прекъсване тази зима (в самото начало) до мен достигна писмо от Берлин, негово писмо, на което отговорих, изпълнен с радост, породена от факта, че отново сме се открили. Но разбира се, не беше нужно Леонидъ Осипович* да ми съобщава, че синът му е станал именит и много силен поет: предоставените ми от приятели доказателства за това бях прочел (още миналата година в Париж), развълнуван и покъртен (все още мога да чета на руски език, макар да

ми е нужно време, за да се ориентирам и малко да се упражня; с писмата е по-лесно). Престоят ми в Париж през миналата година, почти осем месеца, възобнови общуването ми с руските приятели, които не бях виждал двайсет и пет години. Но защо, ето това се питам в този час – защо не е било отредено да срещна Вас, Марина Ивановна Цветаева*? Думите на Борис Пастернак събуждат надеждата, че една такава среща би дала и на двама ни най-дълбока вътрешна радост. Дали някога ще можем да наваксаме пропуснатото?!

Райнер Мария Рилке

П. П. Френският език ми е също така близък, както и немският; отбелязвам това, ако се окаже, че предпочитате освен Вашия собствен език да употребявате него.

МАРИНА ЦВЕТАЕВА
ДО РАЙНЕР МАРИЯ РИЛКЕ

Сен Жил сюр Ви
9 май 1926 г.

Райнер Мария Рилке!

Мога ли да Ви наричам така? Вие, въплътената поезия, сигурно знаете, че самото Ви име вече е стих. Райнер Мария – звучи църковно – и детински – и рицарски. Името Ви не римува времето – идва от дълбините или от бъднините му – отечно е. Самото Ви име желае това, а Вие пък избрахте него. (Сами избираме имената си, каквото повикало – такова се обадило.)

Кръщаването Ви е било пролог към Вашата същност, а свещеникът, извършил тайнството, едва ли е знаел какво върши.

Вие не сте най-любимият ми поет („най-любим“ – просто степен), Вие сте природно явление, което не може да бъде мое, което човек не обича, а му устоява, или (и това не е достатъчно!) въплътеният пети елемент: самата поезия, или (отново не е достатъчно) това, от което възниква поезията и което е по-велико от нея (и от Вас).

Не става дума за човека Рилке (човек: нещо, което сме принудени да бъдем), а за духа Рилке, който е по-велик от поета и който всъщност за мен е Рилке – Рилке от бъдното.

Трябва да се видите през и със моите очи:

Вашето величие през тяхната уголеменост, когато гледам към Вас: Вашето величие – пронизващо хоризонта.

Какво би могъл да прави един поет след Вас? Човек преодолява безспорния маестро (например Гьоте), но да преодолее Вас, означава (би означавало) да преодолее поезията. Поет е онзи, който преодолява живота (длъжен е).

Вие сте невъзможна задача за бъдещите поети. Поетът, дошъл след Вас, трябва да бъде самият Вас, тоест: Трябва да се родите още веднъж.

Връщате на думите първия им смисъл, а на предметите – първите им думи (стойности). Например, когато кажете „великолепен“, Вие казвате „с велика красота“, така както първоначално е било и мислено. (Днес „великолепен“ е само лишен от смисъл удивителен знак.)

Бих Ви казала всичко това много по-разбираемо на руски, но не искам да Ви причинявам усилието, четейки, да се връщате към него, предпочитам сама да направя усилие и да се „впиша“ в немския.

Първото, което в писмото Ви ме запрати на най-извисената кула на радостта (не – въздигна ме, не – постави ме), беше изписването на месец май като Mai: с този у вместо i Вие му връщате стария аристократизъм. Mai с i носи нещо от „първи май...“, като нямам предвид работническия празник, той някога ще стане наистина прекрасен (би могъл) – по-скоро: кроткия буржоазен месец май на сгодените и (немного) влюбените.

Няколко кратки биографични (само необходимото) бележки: тръгнала от руската революция (не от революционна Русия, революцията е страна сама за себе си със свои собствени – и вечни – закони), се отправих – през Берлин – за Прага. Книгите Ви бяха с мен. В Прага за първи път прочетох „Ранни стихотворения“. Така – още първия ден – обикнах Прага заради престоя Ви като студент в този град.

Останах там от 1922 до 1925 г., три години, през ноември 1925 г. заминах за Париж. Бяхте ли тогава още там?

Ако все пак сте били:

Защо не дойдох при Вас? Защото сте най-скъпото ми – в целия свят. Съвсем просто е. Но също и – защото не ме познавате. Заради страдаща гордост, заради страхопочитание пред случайността (съдбата, едно и също). Поради страхливост, може би за да не се налага да издържа на чуждия Ви поглед – на прага на стаята Ви. (Не би било възможно да не ме гледате като чужда! И дори да беше така, това би бил поглед, предназначен и за всеки друг, тъй като Вие не ме познавахте! – ще рече, все пак чужд!)

Още нещо: Винаги ще ме усещате като руския, а аз – Вас – като чисто човешко (божествено) явление. Тази трудност произтича от нашите твърде индивидуални националности – всичко онова, което за нас е „аз“, за европейците означава – „руснак“.

(Същото се случва пък при нас с китайци, японци, негри – с много далечните или с много дивите.)

Райнер Мария, нищо не е загубено, през следващата (1927) година ще дойде Борис и ще ви посетим – където и да се намирате. Познавам Борис много малко и го обичам така, както обичаме никога невидените любими (отминали, следващи: по-следващи), никога невидени или никога несбъднати. Той не е толкова млад, мисля – на 33, но изглежда съвсем като юноша. В нищо не прилича на баща си (най-доброто, което може да направи един син). Вярвам само в синовете на майките. Също и Вие сте син на майката. Мъж по женска линия – затова сте така богат. (Двуединството.)

Той е най-първият поет на Русия. Това го знаем аз и още неколцина, другите ще почакаат, докато умре.

Очаквам книгите Ви като буря, която – искам или не – ще ме връхлети. Почти като операция на сърцето (не е метафора! всяко стихотворение (твое) се връзва в сърцето и го резбова според своето знание – искам или не). Да не желаш нищо!

Знаеш ли защо ти казвам „Ти“ и защо те обичам и... и... и... Защото ти си силата. Най-рядкото!

Не се налага да ми отговаряш, знам какво е време и какво е стихотворение. Знам и какво е писмо. Всичко е ясно.

Като десетгодишно момиче (1903) бях във Во и в Лозана и си спомням още много неща оттогава. В пансиона имаше възрастна негърка, която трябваше да учи френски. Не учеше нищо и ядеше виолетки. Това е най-яркият ми спомен. Сините устни – негърските устни не са червени – и сините виолетки. Синьото Женевско езеро изплува в спомените ми едва след това.

Какво искам от теб, Райнер? Нищо. Всичко. Да ми разрешиш всеки миг от живота си да гледам нагоре към теб – като към планински връх, който ме закриля (такъв един каменен ангел пазител!). Докато не те познавах, това беше възможно, сега, когато те познавам, е нужно разрешение.

Защото душата ми е добре възпитана.

Но без да питам дали искаш, или не, ще ти пиша. За твоята Русия (Царския кръг и други неща).

Руските ти букви. Затрогването. Аз, която като индианец (или индиец?) никога не плача, сега почти бих.

Прочетох писмото ти на океана, океанът четеше с мен, двамата четохме. Нали не те смущава, че той наднича в писмото ти? На други няма да го позволя – твърде ревнива съм (в теб – ревността).

Ето и моите книги – няма нужда да ги четеш, – сложи ги на писалището си и напълно ми вярвай, че преди мен не са съществували (има предвид в света, а не на писалището!).

10 май 1926 г.

Знаете ли как днес (на десети) получих книгите

Ви? Децата още спяха (в седем сутринта), аз внезапно станах и се затичах към вратата. В същия миг – ръката ми беше на дръжката на вратата – пощальонът почука от другата страна.

Само трябваше да довърша жеста и да поема книгите от ръката, която сякаш още чукаше.

Още не съм ги отворила, защото тогава писмото изобщо няма да тръгне днес, а аз бих искала то да полети.

Когато дъщеря ми (Ариадне) беше още съвсем малка – две-тригодишна, – често ме питаше преди лягане: А ты будешь читать Рейнеке?

Рейнеке – така на нея, в ускоряващия детски слух, ѝ звучеше Райнер Мария Рилке. Децата нямат усет за паузи.

Искам да ти пиша за Ванде, моята героична френска родина. (Във всяка страна и век – поне по една, нали така?) Тук съм заради името. Когато човек няма нито пари, нито време – като мен, той избира най-необходимото: това, без което не може.

Швейцария не приема руснаци. Но планините ще се посместят (или ще се разцепят!) – така че Борис и аз да можем да те посетим!

Вярвам в планините. (Разпознаваш ли стиха, пререден от мен – всъщност това не е стих – планини и нощи се римуват?)

Марина Цветаева

Писмото Ви за Борис ще отпътува още днес – препоръчано и с помощта на всички богове. Русия за мен все още е нещо почти отвъдно.